

Edyta Więclawska, dr nauk hum., tłumacz przysięgły z języka angielskiego
36-030 Błazowa, ul. Armii Krajowej 54/2

Tłumaczenie uwierzytelnione z języka angielskiego

Numer Repertorium 261/2016

1

**RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
AUTORSTWA PANA PAWŁA MIGUTA**

***GDY 'ONA' ZAPUKA DO DRZWI. KOGNITYWNA ANALIZA
METAFOR ŚMIERCII W ANGIELSKICH I POLSKICH
NEKROLOGACH***

Opinia ogólna

Rozprawa ma na celu przeprowadzenie analizy metaforycznych konceptualizacji śmierci w eufemistycznym użyciu języka angielskiego i polskiego. Jest to pierwsza tego rodzaju, szczegółowa analiza kontrastywna, przeprowadzona w oparciu o znaczną ilość danych, stanowiących przykłady przedmiotowych konceptualizacji w językach objętych badaniem. Najmocniejszą stroną przedmiotowej rozprawy jest zaprezentowana systematyczna analiza ekwiwalencji w eufemistycznym (idiomatycznym) kontekście użytkowym. W tym względzie praca wnosi znaczący wkład do zrozumienia pojęcia śmierci, co już samo w sobie jest osiągnięciem, oraz do interkulturowego zróżnicowania procesów metaforyzacji. Dodatkowo, praca zawiera bardzo cenne dane do wykorzystania w kolejnych analizach. Jednakże, jej słabym punktem jest bardzo szeroki zakres pola badawczego oraz badanej dyscypliny. Autor przedmiotowej rozprawy podchodzi do analizowanego tematu śmierci z tak licznych perspektyw, iż dyskusja w pewnym stopniu odbiega od przedmiotu analizy. Ponadto, miałam wrażenie, iż dobór danych nie jest w pełni uzasadniony oraz udokumentowany.

Należy jednak zauważyć, iż opisywanie oraz badanie zagadnienia śmierci z pewnością nie należy do łatwych, a to z uwagi na fakt, iż jest to temat tabu. Pomimo tego utrudnienia Pan Migut zdołał dowieść swoich umiejętności skompilowania znaczącej bazy danych,

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

dokonując następnie skrupulatnej i wnikliwej analizy danych. Żywię nadzieję, iż Pan Migut przyjmie moje komentarze w dobrej wierze (podano poniżej) i wykorzysta je przy dopracowaniu swojej analizy.

Szczegółowe uwagi

1. Hipoteza i cel badawczy

Na str. 161 w miejscu hipotezy czytamy, co następuje: „Jestem przekonany, iż jest rzeczą ważną, aby kontynuować te badania, ponieważ – według stanu mojej wiedzy – przedmiotowe zagadnienie do tej pory nie zostało poddane analizie na materiale języka polskiego i angielskiego, w oparciu o schemat Metafory Konceptualnej”. Jest to dobry punkt wyjściowy do rozpoczęcia dowolnej analizy, ale nie można tego uważać za potencjalną hipotezę. Przede wszystkim należy sobie zadać pytanie, z jakiego powodu mielibyśmy porównywać dane z języka angielskiego i polskiego. To trochę tak jak porównywanie jabłka i banana: wiemy obydwójce, iż oba są owocami, ale ten fakt, sam w sobie nie stanowi powodu, dla którego zasadne byłoby przeprowadzenie analizy porównawczej. (Nie jest to również podstawą fakt, iż metafory śmierci w języku polskim i angielskim nie zostały do tej pory objęte analizą porównawczą. Może tematu tego nie poddano analizie przede wszystkim ze względu na to, iż nie było to celowe). To, czego mi brakowało w pracy to *oczekiwania* Autora, [strona nr 2]

jeśli chodzi o wynik analizy porównawczej, które mogłyby stanowić hipotezy przedmiotowej rozprawy. Chciałabym podkreślić w tym miejscu, iż nie mam zamiaru kwestionować wiarygodności badania. Moim zdaniem analizowany temat badawczy jest bardzo ciekawy, a interkulturowe porównania metaforycznych schematów pojęciowych są dla mnie w pełni

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błażowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

zrozumiałe. Jednakże, powód musi być podany, tzn. należy podać uzasadnienie w formie oczekiwań, będące próbą odpowiedzi na pytanie dotyczące ważności i relewantności badania oraz informację o tym, w jaki sposób przeprowadzone badanie nawiązuje do poprzednich badań w tym obszarze.

Faktem jest, iż ten ostatni punkt mógłby stanowić główne uzasadnienie tezy. W literaturze przedmiotu jest wiele badań dotyczących metafory, uwzględniających czynniki interkulturowe. Autor mógł do nich nawiązać, wzmacniając tym samym pozycję (i ogólne cele) recenzowanej rozprawy. Przykładami takich analiz opartych na porównaniu wyrażeń idiomatycznych są Kövecses (2005, 2006) oraz Schmidt i Brdar (2008).

2. Struktura i dobór tematów

Ogólnie ujmując, teoretyczna część rozprawy jest dobrze napisana i przyjemna w lekturze. Podczas lektury tekstu odczuwalny jest entuzjazm Autora analizowanym tematem oraz jego znajomość dużej ilości literatury przedmiotu, również wykraczającej poza konkretny obszar badawczy rozprawy doktorskiej, którym jest językoznawstwo. W zasadzie, dobór tematów omawianych w pracy oraz jej ogólna struktura są przedmiotem jednej z moich głównych uwag krytycznych. Rozdział 1 prezentuje przegląd prac dotyczących pojęcia śmierci. Jak sugeruje to tytuł, rozdział ten zawiera dyskusję na temat śmierci z perspektywy „filozoficznej, historycznej, społecznej oraz kulturowej”. Problematyczne w tym rozdziale jest to, iż obejmuje on zbyt szeroki zakres zagadnień, co w konsekwencji sprawia, iż dyskusja jest często powierzchowna, a niektóre z omawianych zagadnień wydają się nie mieć odniesienia do recenzowanej rozprawy doktorskiej. Dla przykładu, w sekcji 1.1.2 Autor pisze o filozoficznym aspekcie śmierci z punktu widzenia 4 filozofów. Możemy zadać pytanie

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959, wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

dlatego Autor wybrał tych właśnie, a nie innych (omawianych w sekcji 1.1.2.5) filozofów do szczegółowej analizy. Jak dalece ci czterej filozofowie odnoszą się do metaforycznych konceptualizacji śmierci. Na stronie 22 czytamy: „Ciekawym jest jednakże fakt, iż istnieje wiele odniesień do metaforycznych projekcji, które stanowią nieodłączną część naszych współczesnych sposobów konceptualizacji omawianego zjawiska. Filozofowie odnoszą się do metafor takich jak ŚMIERĆ DO SEN, ŚMIERĆ TO PODRÓŻ, ŚMIERĆ TO NARODZINY.” Jeśli rzeczywiście jest to faktem, pozostaje pytanie, dlaczego te metafory (oraz ci filozofowie) nie zostali szczegółowo omówieni. Recenzowana rozprawa mogła się była skupić na tych filozofach, którzy oparli swoje teorie na metaforycznych konceptualizacjach. Te odwołania można by wykorzystać w analitycznej części pracy (Rozdział 6). Podobne problemy pojawiają się również w innych sekcjach Rozdziału 1, w dyskusji dotyczącej rytuałów śmierci, kinematografii, fotografii, itp. Te fragmenty wydają się być raczej niezwiązane z tematem rozprawy, jakim jest *kognitywna, językoznawcza analiza śmierci*. Jest to nie tylko problem związany z brakiem istotności, ale również problem natury metodologicznej, który dotyczy również innych sekcji. Mianowicie, dlaczego na przykład w sekcji 1.4.3 Autor wybrał do analizy powieści Jonathan'a Carroll'a, a nie powieści innych gigantów literatury. Podsumowując, Rozdział 1 sprawia wrażenie, jakby dobór tematów dotyczących śmierci, których omówienie zajmuje (dosyć niepotrzebnie) jedną trzecią pracy, był dosyć subiektywny.

Podobne problemy dotyczące zasadności omawianych zagadnień pojawiają się w Rozdziale 3. O ile rozdział ten jest dla mnie bardzo zwarty i dobrze napisany, nie rozumiem jego roli w tej rozprawie. W jaki sposób teoria pola oraz analizy składnikowej odnosi się do teoretycznej i metodologicznej części obszaru badawczego. Na str. 9 celem

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

uzasadnienia ogólnego umiejscowienia rozdziału na tle pracy czytamy: „Sama teoria oraz ruchy językoznawcze związane z tym zainspirowały przyszły rozwój językoznawstwa kognitywnego.” Nie do końca mogę zaakceptować tę tezę. Opierając się na tej linii rozumowania, Autor mógł być napisać dalsze (oddzielne) rozdziały dotyczące : a) teorii *Gestalt*, b) opartej na prototypach kategoryzacji, c) semantyki ramowej, itp., jako że wszystkie one mają wpływ (i to o wiele silniejszy, niż teoria pola) na ewolucję językoznawstwa kognitywnego. Jednostronność w uzasadnieniu Autora, włączając w to Rozdział 3, jest również widoczna, jeśli porównamy jego długość z długością Rozdziału 4. O ile Rozdział 3 liczy 33 strony, Rozdział 4, który spełnia zdanie głównego teoretycznego podłoża rozprawy, jest o 5 stron krótszy!

Nie mniej jednak, Rozdział 4 jest również dobrze napisany i zwarty. Lektura Rozdziałów 3 i 4 pokazuje, że Autor posiada gruntowną wiedzę teoretyczną nie tylko w obszarze językoznawstwa kognitywnego, ale również w odniesieniu do innych szkół oraz potrafi syntezować główne założenia tych teorii w sposób wyraźnie poprawny. Moje główne słowa krytyki, jeśli chodzi o Rozdział 4, dotyczą kategoryzacji metafor (str. 145–152).

[strona nr 3]

Ponieważ rozdział (i sama rozprawa) jest napisany z perspektywy językoznawstwa kognitywnego, nie znajduję uzasadnienia dla opisu różnych typów metafor, które zostały zidentyfikowane przez „badaczy z różnych dyscyplin” (tzn. nie jest rzeczą poprawną traktowanie „metafory konceptualnej” jako pod-kategorii na równi z np. „metaforą wytartą” lub „metaforą złożoną”). Jeśli metafora konceptualna, kompleksowa, konwencjonalna, wytarta, itp. są wszystkie traktowane jako różne podtypy szerszej kategorii „metafory”, to

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

Autor powinien zawrzeć definicję pojęcia „metafory” wyższego szczebla.

3. Definicje i przykłady

Jednym z kluczowych terminów używanych w rozprawie jest *eufemizm*. W Rozdziale 2 Autor prezentuje szereg definicji tego terminu. Jednakże Autor nie mówi wyraźnie, która definicja będzie obowiązująca w pracy i *dlaczego*. Brak definicji staje się widoczny na str. 84–86, gdzie pojęcie *eufemizmu* jest połączone z pojęciem *tabu*, *żargon*, *nowomowa*, itd., a nawet z pojęciem *synonimii*. Autor utrzymuje, że pojęcia te są „wewnętrznie i nierozzerwalnie powiązane”. Najbardziej problematyczny w tej sekcji jest dla mnie fakt, i o ile te zjawiska językowe są rzeczywiście powiązane z pojęciem *eufemizmu*, to faktem jest, iż charakter tych powiązań jest różnorodny, włączając w to wzajemne związki pomiędzy samymi przywołanymi pojęciami. Tak więc pojęcie *neologizmu* jest związane z pojęciem *eufemizmu*, zakładając iż nowe *eufemizmy* muszą być ustawicznie tworzone, natomiast słowo *tabu* ma być zastępowane *eufemizmem* (na przykład przy użyciu *neologizmu*). Brakło mi również wyjaśnienia tych terminów i wyjaśnienia natury ich związku z *eufemizmami* poprzez podanie konkretnych przykładów.

Dodatkowo, problematyczna wydawała mi się sekcja 2.2, która zawiera klasyfikację *eufemizmów*. Przede wszystkim brak tutaj odniesienia do Autora przywołanej klasyfikacji. Z pewnością, wielu językoznawców proponuje podobne klasyfikacje. Co tyczy się *eufemizmów* „świadomy vs. nieświadomy”, moim zdaniem nie można w sposób realny wyróżnić takiej kategorii bez odniesienia się do narzędzi z dziedziny psycholingwistyki. W sekcji 2.2.3 Autor twierdzi, iż „długotrwałe wyrażenia *eufemistyczne* dotyczące ogólnych i uniwersalnych tematów *tabu*, takich jak śmierć, choroba, seks, wydalanie mają tendencję do

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

7
przetrwania przez setki lat.” Nie jest to prawdą. W szczególności, Alan i Burridge (1991) dostarczają wielu odnośnych przykładów. Jednym z przykładów, który nasuwa się natychmiastowo jest termin *geriatric* „geriatryczny”, który został użyty w słowniku Samuel'a Johnson'a w sposób eufemistyczny, w odniesieniu do starszych osób dorosłych, a który obecnie jest pozbawiony wielu swoich pozytywnych konotacji.

W sekcji 2.3 Autor wylicza zasady tworzenia wyrażeń eufemistycznych, znowu nie podaje jednak przykładów ilustrujących opisywane zjawiska. Jeśli chodzi o wymienione w sekcji 2.4 „właściwości eufemizmów”, są to w rzeczywistości funkcje (sam Autor wspomina o tym również na str. 88), zatem ta sekcja mogłaby być połączona z sekcją 2.2. Faktem jest, iż niektóre z przykładów należących do tych kategorii nie są jednoznaczne. Przykładem jest tutaj wyrażenie *having a negative cash flow position* „odnotować ujemne przepływy pieniężne” (zaliczone do typu “manipulacyjny”, str. 89), które mogłoby również być sklasyfikowane jako typ „opisowy”. Jak możemy w sposób obiektywny zdecydować, do której grupy należy dany eufemizm? Moim zdaniem wiele eufemizmów ma wielorakie funkcje i właściwości. Pozostaje pytanie, czy ma to jakiś wpływ na żywotność eufemizmu, tzn. czy obowiązuje zasada wprost proporcjonalnej zależności pomiędzy ilością właściwości obecnych w strukturze eufemizmu a jego skutecznością?

Jednakże, najbardziej problematyczną kwestią w związku z tymi kategoriami, funkcjami i zasadami rządzącymi eufemizmami jest fakt, iż nie ma odniesienia do nich w analitycznej części rozprawy. To uprawnia mnie do poruszenia kwestii zasadności po raz kolejny. Zasadą jest omawianie tylko tego materiału, który jest wykorzystany w dalszej części pracy. Przydatne byłoby przeanalizowanie tych kategorii na materiale języka angielskiego i polskiego oraz zbadanie, które z ich właściwości, funkcji oraz rządzących nimi zasad są

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błażowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

dominujące

8

[strona nr 4]

w języku angielskim i polskim oraz dlaczego. Bez takiej analizy – ogólnie rzecz biorąc – zasadność treści zawartych w Rozdziale 2 stoi pod znakiem zapytania.

4. Metodologia i analiza danych

W sekcji 5.3 czytamy: „Korpus jednostek leksykalnych obejmuje 479 elementów. Materiał ten został wyodrębniony z opublikowanych w internecie nekrologów oraz dodatkowych, licznych źródeł, w tym gazety, artykuły, literaturę, regularne nekrologi, publikacje leksykograficzne oraz obserwacje, które dają zróżnicowany i heterogeniczny wgląd w objęty tabu temat śmierci.” To stwierdzenie automatycznie uruchamia wiele pytań/kwestii. Przede wszystkim z tekstu nie wynika, jaki procent z 479 jednostek tworzących korpus stanowią dane z języka angielskiego i polskiego. Każda analiza porównawcza uwzględniająca aspekt interkulturowy musi być poprzedzona ostrożnym doбором możliwie najbardziej identycznych danych. Taka informacja znajduje się jedynie na str. 244, pod sam koniec rozprawy. Faktem jest, iż bardzo pomocne byłoby zawarcie (w formie Załącznika) listy wszystkich jednostek składających się na bazę danych, ze wskazaniem na źródło ich pochodzenia, w przypadku obu języków i informacją na temat metafory, której są komponentami. Bez takiej listy nie jest możliwe zweryfikowanie poprawności wielu tez sformułowanych w Rozdziale 6. Po drugie, na co wskazuje wyżej przytoczony cytat, dane pochodzą z wielu różnych źródeł. W pracy nie znajdujemy odpowiedzi na pytanie dotyczące udziału procentowego tych źródeł w całej bazie danych. To zagadnienie jest bardzo istotne, biorąc pod uwagę fakt, iż – jak wynika z treści tytułu

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

rozprawy – dane objęte analizą pochodzą z nekrologów, a nie ze słowników lub gazet. 9

Jedynie przypis 127, na str. 168 informuje o tym, iż Autor przeanalizował 10,000 polskich i angielskich nekrologów. Jednakże brak odpowiedzi na pytanie, jaki jest procentowy udział wyrażeń pochodzących z tych źródeł w porównaniu z innymi źródłami, wykorzystanymi przez Autora w pracy. Po trzecie, w jaki sposób Autor dokonał selekcji źródeł, z których pochodzą dane? Chodzi tutaj o rodzaje gazet lub słowników, do których odwołuje się Autor i odpowiedź na pytanie, *dlaczego* Autor odwołuje się właśnie do nich, jakie grafiki na nekrologach oraz grobowcach zostały wybrane i *dlaczego* właśnie te, itp., a to w odniesieniu do obu objętych analizą języków. Na str. 168, w przypisie 128 jest powiedziane, iż Autor odwiedził cmentarze w Rzeszowie oraz w okolicy. Czy to oznacza, iż baza danych nie zawiera jednostek angielskojęzycznych w odniesieniu do nagrobków, a wyłącznie polskie? Po czwarte, mając na względzie różnorodność źródeł nie jest jasne *jaką metodę* Autor przyjął do selekcji danych. Innymi słowy, jak Autor zdefiniował odnośne jednostki leksykalne w tych źródłach? W jaki sposób zdecydował, czy konkretne słowo lub wyrażenie, np. w słowniku, artykule prasowym, nekrologu lub nawet na nagrobku zostaje sklasyfikowane jako idiomatyczne (eufemistyczne) wyrażenie na określenie śmierci. Po piąte, jaka metoda została użyta przez Autora do kategoryzacji tych jednostek leksykalnych w ramach istniejących różnych typów metafor konceptualnych? Czy były jakieś jednostki niejednoznaczne lub takie, które były trudne do sklasyfikowania itp.? Bez odpowiedniego uzasadnienia dla wyboru źródeł, z których dane zostały zaczerpnięte i dokładnego opisu procedury identyfikacyjnej badanie nabiera dosyć subiektywnego charakteru (zatem, jego ogólna akademicka wartość jest dyskusyjna).

Rozdział 6 zawiera szczegółowe studium ekwiwalencji metaforycznych wyrażeń

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

*Edyta Więclawska, dr nauk hum., tłumacz przysięgły z języka angielskiego
36-030 Błazowa, ul. Armii Krajowej 54/2*

Tłumaczenie uwierzytelnione z języka angielskiego

Numer Repertorium 261/2016

10

idiomatycznych związanych ze śmiercią w dwóch językach. Ogólnie rzecz biorąc, byłam pod dosyć dużym wrażeniem bogactwa oraz wnikliwości tych analiz. Nie mniej jednak, pytania dotyczące metodologii, na które nie ma odpowiedzi (patrz wyżej) stawiają pod znakiem zapytania tezy/wyniki sformułowane w wyniku analizy. Naprawdę brakowało mi szczegółowego porównania odwzorowań poszczególnych metaforycznych konceptualizacji. Mogłoby to w sposób znaczący przyczynić się do efektywnego wyodrębnienia różnic (lub podobieństw) pomiędzy dwoma językami.

Jednym z głównych pytań, które wracają do mnie ustawicznie w związku z przedmiotową analizą jest rola metonimii. Jeśli metonimie – jak zostało to powiedziane przez Autora na str. 156 – są w rzeczy samej „obecne w codziennym języku jako nieodłączna część językowego wyrazu”, to wydaje mi się to dziwne, iż metonimia nie pojawiła się

[strona nr 5]

w korpusie objętym analizą. Niektóre z metafor mogą być zdecydowanie analizowane z punktu widzenia metonimii. Przykładem jest tutaj wzór ŚMIERĆ JEST MOMENTEM NARODZIN DLA DZIECI, gdzie poprzedzające wyrażenie (narodziny dziecka) oznacza w konkretnym użyciu wydarzenie ostateczne (śmierć). Z pewnością nie jest to przypadkowe, iż ta konkretna „metafora” jest używana wyłącznie w odniesieniu do nowo narodzonych dzieci, a nie np. w stosunku do osób dorosłych, które mają już za sobą spory fragment życia. W rzeczywistości metonimia jest podstawową cechą procesu eufemizacji. Allan i Burridge (1991) nie są jedynymi, którzy wspominają o tym fakcie. Zagadnienie to jest dogłębnie analizowane w ramach schematu językoznawstwa kognitywnego przez Gradečak-Erdeljić (2005), który twierdzi, iż eufemizmy często opierają się na metonimii opisywanej wzorem CZĘŚĆ ZA CAŁOŚĆ. Zdecydowanie zalecam włączenie tych pomysłów do analiz

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

*Edyta Więclawska, dr nauk hum., tłumacz przysięgły z języka angielskiego
36-030 Białowa, ul. Armii Krajowej 54/2*

Tłumaczenie uwierzytelnione z języka angielskiego

Numer Repertorium 261/2016

11
przeprowadzanych przez Autora, gdyż tym sposobem metonimia mogłaby stanowić połączenie pomiędzy metaforą a eufemizmem.

Interesująca byłaby dla mnie również informacja o tym, w jakim stopniu wyrażenia (tzn. jednostki objęte przez Autora analizą) są skonwencjonalizowane w językach, tzn. jaka jest ich ogólna frekwencja w źródłach. Mamy tylko informację o klasach wyróżnionych w korpusie, a brak jest informacji o liczbie słowoform składających się na korpus. Analiza uwzględniająca słowoformy i klasy częstotliwości mogłaby również zaowocować informacjami dotyczącymi stopnia konwencjonalizacji odnośnych metafor w obu językach. Na przykład, byłam bardzo zaintrygowana metaforą komputerową (Metafora L), która jest wyróżnialna w obu językach. Jestem zaciekawiona, do jakiego stopnia ulega ona konwencjonalizacji w obu językach objętych analizą i gdzie są używane jej przykłady (gdzie mogłyby być używane i przez kogo).

Ponadto, chciałabym uzyskać więcej informacji dotyczących badania przeprowadzonego przez Autora na Legacy.com (str. 255). To samo w sobie mogłoby stanowić materiał na oddzielny rozdział i szkoda, iż temu zagadnieniu został poświęcony jedynie krótki paragraf. Jednakże przedmiotowe badanie przypomina nam o konieczności zachowania wyjątkowej ostrożności przez badaczy zajmujących się analizą danych językowych. Jak ilustruje to rys. na stronie 256 istnieje wiele regionalnych różnic, jeśli chodzi o najbardziej preferowany w Stanach Zjednoczonych czasownik dla sensu „umierać”. W związku z powyższym, nie wiemy, jako że Autor nie zawarł na ten temat żadnych informacji, w którym kraju/regionie używane są analizowane w pracy angielskojęzyczne jednostki leksykalne, jeśli w ogóle są używane. To samo tyczy się danych polskojęzycznych.

Zdecydowanie zalecam większą ostrożność i świadomość przy doborze danych i ich

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

identyfikacji w przyszłych badaniach przeprowadzanych przez Autora.

12

5. Uwagi różne

- Dziwnym jest dla mnie fakt, iż na tytuł rozprawy Autor wybrał wyrażenie idiomatyczne (*Gdy 'Ona' Zapuka Do Drzwi*), nie wyjaśniając go nigdzie dalej w tekście. Czy jest to idiom funkcjonujący w języku polskim, czy w języku angielskim? Na czym opiera się ta metafora? Dlaczego Autor wybrał konkretnie ten idiom? Czy jest to typowy schemat pojęciowy przyjęty w nekrologach? Jeśli nie, to dlaczego? Podczas, gdy w sekcji 1.2.3 mamy nawiązania do różnych personifikacji śmierci, Autor nie wprowadza o tym żadnej wzmianki w Rozdziale 6, w którym toczy się dyskusja o metaforycznych konceptualizacjach. Jest to szczególnie problematyczne z uwagi na fakt, iż *Grim Reaper* „Ponury Żniwiarz” stanowi fundamentalną konceptualizację śmierci w kulturze zachodniej, co było również poddane szczegółowej analizie przez Fauconnier and Turner (2002) przy użyciu instrumentarium językoznawstwa kognitywnego. Ta mieszanka – dodając do tego ogólną personifikację śmierci – powinna była wywołać długą dyskusję w rozprawie. Kolejna uwaga dotycząca tytułu rozprawy dotyczy sformułowania *analiza kognitywna*, które jest zbyt ogólne i dwuznaczne (proszę zauważyć: językoznawstwo generatywne jest również językoznawstwem kognitywnym pod względem ogólnego podejścia). W tym miejscu sformułowanie *kognitywna analiza językowa* byłoby bardziej precyzyjnym wyborem.

- W rzeczywistości, w pracy zabrakło wzmianki o kilku bardziej znaczących analizach w obszarze językoznawstwa kognitywnego, dotyczących tematu śmierci. Mając na względzie fakt, iż Autor przyjął schemat językoznawstwa kognitywnego, oddzielna sekcja powinna była być poświęcona odnośnym pracom na temat śmierci. Przykładami są tutaj wyżej wspomniani

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błażowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

już Fauconnier & Turner (2002),

13

[strona nr 6]

Özçalışkan (2003) czy Yu (1998). Ponadto, Autor powinien był rozwinąć zagadnienie kognitywnej analizy językowej na materiale eufemizmów, odwołując się, na przykład do autorów takich jak Benczes (2006), Gradečak- Erdeljić (2005), Portero Muñoz (2011) lub odniesień zawartych w pracach tych badaczy. To zagadnienie również powinno stanowić przynajmniej oddzielną sekcję w strukturze rozprawy.

- O ile cały tekst czyta się dobrze, jest kilka problemów, jeśli chodzi o sposób argumentacji. Problemy te dotyczą a) braku uzasadnienia oraz b) zbytniego uproszczenia. Jeśli chodzi o uzasadnienia, wiele ze sformułowanych przez Autora tez brzmi zdroworoządkowo. Nie mniej jednak nie są one poparte odniesieniami, tzn. nie są poparte wynikami badań naukowych. Każda praca akademicka musi zawierać odwołania w związku ze sformułowanymi w niej tezami, chyba że są to tezy sformułowane przez samego Autora lub b) nawiązują do powszechnie znanych mechanizmów. Podaję kilka przykładów, które nie spełniają żadnego z podanych wyżej kryteriów:

- str. 25: „Tak więc przykładem dyscypliny, która podejmuje temat śmierci są nauki biomedyczne, które zajmują się badaniem zdarzeń, podczas których życie i śmierć są jednoczesne ...”;

- str. 61 do końca: te twierdzenia powinny być poparte wynikami badań z dziedziny psychologii, w zakresie zachowań ludzi w obliczu śmierci;

- sekcja 2.4.7 do końca;

- pierwsze dwa paragrafy na str. 166.

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

- Uproszczenia: dodatkowo, miałam wrażenie, iż niektóre z tez sformułowanych przez Autora były nazbyt uproszczone (częściowo wynikało to z tego, iż nie znalazły one potwierdzenia w odniesieniu do innych prac akademickich). Dla przykładu, str. 42: „Dzisiaj śmierć i proces umierania jest postrzegany społecznie w bardzo zimny, ale również tajemniczy sposób. To tematy, które wywołują wiele emocji, jak wstyd, zakłopotanie, frustracja, strach i terror. O naturalnej śmierci nikt nie mówi ani jej nie sankcjonuje.” Nie zgadzam się z tymi tezami na kilku poziomach (choć takie stwierdzenie w tym miejscu brzmi zuchwale), jako że bez rozwinięcia lub uzasadnienia upraszczają one pytanie w alarmującym stopniu. Podobne, zbyt uproszczone tezy możemy odnaleźć na str. 70: „Śmierć jest tajemnicą, której uchwycenie wymaga ogromnego wysiłku, a tak naprawdę jest niemożliwe.” Samo to krótkie zdanie łączy (i błędnie interpretuje) wiele badań dotyczących zagadnienia śmierci w dziedzinie psychologii, historii i socjologii. Kolejny odnośny przykład odnajdujemy na str. 44 –45: „Gry, filmy, muzyka, a ostatnio również internet są bogate w treści pełne przemocy związanej ze śmiercią i umieraniem. Zdecydowana większość ludzi jest niewrażliwa na oglądanie lub słuchanie treści dotyczących przedmiotowego tematu. Współcześnie życie biegnie szybko, a my skupiamy się na tym, jak osiągnąć sukces, a nie na podstawowych i prymarnych aspektach życia.” Takie stwierdzenia nie mogą być wygłaszane *ex cathedra*, bez odpowiedniego wyjaśnienia i rozwinięcia.
- Na str. 25 Autor omawia działalność różnych organizacji, INED, INSEE oraz INSERM. Nie ma tutaj jednak wyjaśnienia, czym dokładnie są te organizacje, w jakich krajach działają (czy są to organizacje działające na szczeblu narodowym, czy międzynarodowym) oraz jak dalece ich praca przyczynia się do sformułowanych w ramach niniejszej rozprawy wniosków.
- W niektórych miejscach w pracy używane są eufemizmy dla śmierci, takie jak *saying*

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

15
the final goodbyes „wypowiadać ostatnie słowa pożegnania” (str. 22) lub departure „odjazd”

(str. 60). Użycie eufemizmów jest nieprofesjonalne i niekonieczne. Język użyty w pracy powinien być możliwie jak najbardziej bezpośredni.

• Praca zawiera tabelę przyjętych w pracy rozwiązań typograficznych (str. 6), co jest bardzo dobrym pomysłem. Jednakże, ta lista nie jest kompletna, jako że nie zawiera ona następujących typograficznych oznaczeń:

- wielka litera, podkreślenie, wytłuszczenie (np. **WIEDZA**) – częste użycie w sekcji 3.1;
- wielka litera, wytłuszczenie (np. **KOBIETA**) – pojawia się w sekcjach 3.3 oraz 5.1;

[strona nr 7]

• Fernández 2006, 2015 (str. 163), Fernández 2006, 2015 (str. 163): Te prace nie są ujęte w Bibliografii.

• Brak numerów stron przy bezpośrednich cytatach na str. 15–16.

• Jedną z kolejnych rzeczy, na które Autor winien zwrócić uwagę jest gramatyka. O ile ogólny styl pisarski spełnia wymogi akademickie, w szczególności jeśli chodzi o zakres słownictwa, jest kilka błędów gramatycznych, które Autor kilkakrotnie popełnia w tekście, a które w pewnym stopniu utrudniają jego lekturę:

a) Struktura zdań: Autor często łączy dwa zdania składowe przy pomocy przecinka, np. na str. 7, paragraf nr 3: „Jest rzeczą bezsporną, że śmierć dotyka wszystkich ludzi, jednakże sposoby radzenia sobie w takiej sytuacji są indywidualne dla każdego człowieka.” W języku angielskim mówi się wtedy o “*comma splice*” „przecinek spawy” lub “*run-on sentence*” „zdanie połączone bez przestankowania”. Poprawnym jest w tej sytuacji używanie średnika;

b) Zdania względne definiujące i niedefiniujące: w języku angielskim, w zdaniach względnych definiujących nie używa się przecinka przed zaimkiem, inaczej niż w zdaniach

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

*Edyta Więclawska, dr nauk hum., tłumacz przysięgły z języka angielskiego
36-030 Białowa, ul. Armii Krajowej 54/2*

*Tłumaczenie uwierzytelnione z języka angielskiego
Numer Repertorium 261/2016*

16

niedefiniujących. W recenzowanej rozprawie, jednakże odnajdujemy wiele zdań, które łamią tę regułę, np. str. 63, linijka 17: "Death is a phenomenon, which is intrinsic in human life much like birth." „Śmierć jest zjawiskiem, które jest niedołącznie związane z życiem ludzkim, tak jak fakt narodzin.”

Ocena

Pisanie rozprawy doktorskiej jest pierwszym, głównym krokiem do tego, aby zostać naukowcem. To implikuje samo w sobie, iż pierwsza poważna praca akademicka kandydata nie może być wolna od niedociągnięć. Zdecydowanie można wprowadzić do pracy pewne poprawki. Nie mniej jednak kandydat dowiódł tego, iż ma solidną wiedzę teoretyczną, którą potrafi wykorzystać do przeprowadzenia nowych badań empirycznych. Autor zademonstrował swoją umiejętność poprawnej analizy i syntezy idei oraz umiejętność popierania swoich tez wynikami uzyskanymi w badaniach należących do innych, pokrewnych dziedzin. Praca wnosi znaczący wkład do obecnego stanu badań dotyczących zagadnienia śmierci (co samo w sobie jest już dużym osiągnięciem) oraz do analiz w przedmiocie różnorodności procesów metaforycznych w aspekcie interkulturowym. Dodatkowo, praca zawiera wiele wartościowych danych do wykorzystania w przyszłych analizach. Podsumowując, przedmiotowa rozprawa spełnia wymogi dysertacji doktorskiej. Wniosuję o przejście do kolejnego etapu zamknięcia przewodu doktorskiego, jakim jest obrona ustna. Składam również wniosek o przyznanie kandydatowi stopnia doktora.

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Białowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.

Bibliografia

- Benczes, Réka. 2006b. Analysing Metonymical Noun–Noun Compounds: The Case of *Freedom Fries*. W: *The Metaphors of Sixty*. Réka Benczes and Szilvia Csábi (red.). Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 46–54.
- Fauconnier, Gilles and Mark Turner. 2002. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.
- Gradečak-Erdeljić, Tanja. 2005. Euphemisms in the Language of Politics or How Metonymy Opens One Door But Closes the Other. W: Piotr Cap (red.), *Pragmatics Today*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 287–99.
- Kövecses, Zoltán. 2005. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses, Zoltán. 2006. *Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Özçalışkan, Şeyda. 2003. *In a caravanserai with two doors I am walking day and night: Metaphors of death and life in Turkish*. *Cognitive Linguistics* 14 (4): 281–320.
- Portero Muñoz, Carmen. 2011. Noun–Noun Euphemisms in the Language of the Late 2000s' Global Financial Crisis. *Atlantis* 33(2): 137–57.
- Schmidt, Goran and Mario Brdar, 2009. Variation in the linguistic expression of the conceptual metaphor LIFE IS A (GAMBLING) GAME. W: Mario Brdar, Marija Ozmazić Višnja Pavičić Takač (red.), *Cognitive Approaches to English: Fundamental, Methodological, Interdisciplinary and Applied Issues*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 271–92.
- Yu, Ning. 1998. *The Contemporary Theory of Metaphor: A Perspective from Chinese*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.

Réka Benczes PhD habil./dr hab.

[odręczny podpis]

School of Languages, Literatures, Cultures and Linguistics

Monash University/Uniwersytet Monash

Melbourne, Australia

Ja, Edyta Więclawska, tłumacz przysięgły z języka angielskiego ustanowiony przy Sądzie Okręgowym w Rzeszowie, Polska z siedzibą przy ul. Plac Śreniawitów 3, 35-959; wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod nr TP/1023/05 Polska. Potwierdzam zgodność niniejszego tłumaczenia z oryginałem w języku angielskim. Błazowa, 21 listopada 2016 r. Numer Repertorium 261/2016.